

ВИГНАНЦІ ТА ЖЕРТВИ ТЕХНОКРАТИЧНОГО СОЦІУМУ В РАННІХ ТВОРАХ АНДРІЯ ПЛАТОНОВА

У статті представлено результати філософсько-антропологічного та соціокультурного аналізу символіки ранньої творчості російського письменника Андрія Платонова, що дозволяють осмислити сутність людини як вигнанця, жертви технократичного суспільства. Людина в ранніх творах А. Платонова символізується як вигнанець із власного життєвого світу у світ технократичної ілюзії. Людина осмислюється в контексті взаємовідносин з державою тоталітарного типу, яка привласнює його тілесну і духовну сутність, перетворюючи особистість в одновимірний індивіда, намагаючись при цьому максимально спростити і нівелювати всю систему соціальних взаємозв'язків. А. Платонов намагається зрозуміти сутність процесу «матеріалізації духовності» в тоталітарному суспільстві, уречевлення людської тілесності і життєвого світу.

Ключові слова: технократична тотальність; саморуйнування; техносоціум; вигнанець; людина-жертва.

Постановка проблеми. Останнім часом у філософсько-антропологічних дослідженнях як в Україні, так і за кордоном спостерігається помітне зростання інтересу до проблематики духовності в контексті осмислення сутності людини, її буття, проблеми співвідношення тілесності та духовності, індивідуального та соціального вимірів. Безумовно, у сучасній філософській антропології осягнення сутності людини є можливим переважно неметафізичними методами, у першу чергу через аналіз культурних феноменів (зокрема, шляхом інтерпретації літературних текстів і символів).

Проблему, якій присвячено нашу статтю, можна сформулювати таким чином: осмислення сутності людини-вигнанця, жертви бездуховного технократичного суспільства (на основі аналізу творчості А. Платонова раннього періоду).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика духовності розробляється в працях сучасних українських філософів С. Кримського, А. Осипова, В. Табачковського, Н. Хамітова та інших.

Проте зазначена проблема в філософії – традиційна, має давнє коріння. Так, за словами І. Ільїчевої, проблема духовності тісно пов'язана «зі спробою зрозуміти феномен людини та умови досягнення нею максимального рівня розвитку», а тому «інтерес до сутності духовності ... можна прослідкувати протягом розвитку людського суспільства» [1, с. 3]. У цьому зв'язку особливо цінним і актуальним може бути аналіз творчості найбільш глибоких і оригінальних письменників ХХ століття, які пропустили через себе, майстерно виразивши в художніх творах трагічний досвід людини ХХ століття, осмислили причини занепаду духовних цінностей і зростання тиску бездуховності. Одним із таких авторів був російський письменник Андрій Платонов (1899–1951), творчість

якого і в наш час є предметом глибокого філософського аналізу (достатньо назвати лише декілька прізвищ: К. Баршт, Л. Карасьов, Н. Малигіна, В. Подорога, Н. Полтавцева, С. Семенова). Так, у працях Л. Карасьова, В. Подороги дається аналіз символіки тілесності в А. Платонова (але при цьому аналіз десоматизації розроблено недостатньо); С. Семенова розглядає символіку життєвого світу людини у А. Платонова; К. Баршт – вплив ідей західної філософії (в т. ч. А. Бергсона) на творчість письменника. Автор цієї публікації також присвятив низку статей і дисертацію дослідженню філософської символіки письменника [2; 3; 4].

Формулювання цілей статті:

1) на основі аналізу текстів А. Платонова зробити спробу осмислення складових процесу руйнації технікою людського буття, життєвого світу людини;

2) виявити ключові символи, що дозволяють розкрити сутність і характер відчуження людини від власного життєвого світу у А. Платонова;

3) виявити символічні риси людини як вигнанця зі світу традиційних цінностей внаслідок руйнування останнього технократичною тотальністю в ранніх творах А. Платонова.

Виклад основного матеріалу. Духовність «нового типу» в творчості Андрія Платонова першої половини 20-х років минулого століття постає *вищою формою суспільної свідомості*, породженої докорінним перетворенням всієї соціальної структури. Письменник, створюючи технократичну утопію в оповіданнях «Маркун», «Нащадки сонця», «Місячна бомба», «Ефірний тракт» і деяких інших, поєднує ідеї «Філософії спільної справи» Миколи Федорова з марксистськими концепціями необхідності пролетарської революції і вищості «практичного» знання, практичної дії над абстрактно-теоретичним комплексом. Помічаємо ще

одну рису ранніх творів письменника: *вирішальна роль техніки* в процесі соціальних перетворень. Це вже наслідок захоплення ідеями О. Богданова, згідно з яким науці та техніці відведено роль «розпорядника» всіх соціальних і духовних звершень. При цьому людина постає «організатором» життя Землі та космосу. У фантастичній платонівській прозі подібну ідею символізовано як *безперервний потік наукового знання*, джерелом якого є людський розум. Звичайно, цей потік йде з наростаючою, прогресивною силою.

Тут зробимо невеличкий відступ. Поняття *прогресу* було улюбленим для всіх прибічників науково-технічних перетворень суспільства (в т. ч. А. Платонова) ще з часів Герберта Спенсера. Хоча сам Спенсер вказує, що це поняття не таке вже й просте. З одного боку, поширене поняття прогресу є поняття телеологічне, коли «всі явища розглядаються з точки зору людського щастя» [5, с. 22]. При цьому англійський філософ зробив спробу «показати, що закон органічного прогресу є законом будь-якого прогресу, що «всюди відбувається той самий розвиток простого в складне через низку диференціювань» [5, с. 24]. З іншого боку, будь-який дослідник, науковець (і лише він один) «істинно бачить, що абсолютне знання – неможливе». Він один «знає, що під усіма речами приховано непроникну таємницю», а «Всесвіт – це нерозв'язна задача» [5, с. 71–72]. Отже, навіть класики позитивізму визнавали наявність таємниці, що прихована за гладкою поверхнею речей. Вчений-дослідник в змозі лише зрозуміти наявність і недоступність її, але розв'язати її не здатний.

Марксизм був більш радикальним у цьому відношенні. Марксизм вчить завжди бачити перед собою *ворога*, якого можна здолати спільними радикальними зусиллями.

Юний Андрій Платонов зростав у глухій російській провінції і бачив навколо себе воронезький степ, що уособлював для нього *стихію косного начала*, ворожу людині від початку. Цю стихію, яка стискає людину у своїх обіймах, письменник згодом втілює у багатьох творах («Спіфанські шлюзи», «Ямська слобода», «Джан», «Такир», «Річка Потудань»). Це – сфера *бездуховної неолюдненої речовини*. Лише людина-розпорядниця спроможна *одухотворити* світ і власне існування. За словами Л. Шубіна, людина, у Платонова, – перший живий організм, який переріс природу, що його створила. І саме тому він зустрів з боку природи опір, залякність, суперечні стихії. Людина долає цей опір ... – працею [6, с. 416]. Проте, можливо, що людина і світ ворожі один одному тому, що їх зв'язує (сковуючи тим самим) взаємна байдужість, *нейтральність*? Так, Філат у «Ямській слободі» «дивився на незрозумілі зірки, доки не підійдуть і нічим йому не допоможуть...» (тут і далі в тексті переклад цитат із А. Платонова наш – О. Б.) [7, с. 240]. Мешканці слободи зображені сумними, змученими істотами, які досі не спромоглись скинути з себе тягар існування. Вони «спали ... моторошно від втоми й загальної важкості життя» [7, с. 246].

Саме це відчуття *даремності* власного існування, що виливається у домінуючі почуття *нудьги* та *байдужості* в стосунках людини зі світом, породжує *розділеність, розбрат*. Людина, пробуджена револю-

ційною енергією, починає шукати екзистенційний вихід. Як писав М. Федоров (хоча він виступав противником будь-якої «революційності»), «в людині рух отримує свідомість, поєднану з поняттям нескінченності; таким чином, йдучи за природою, людина ставить завдання безмежного переміщення» [8, с. 296]. Подібного роду «*безмежне переміщення*» (або, за словами М. Гайдеггера, «блукання»), що становить справжню сутність людського існування, А. Платонов символічно втілює в ранніх прозових творах.

В оповіданні «Нащадки сонця» соціальні зрушення дозволили об'єднати зусилля великої кількості людей, спрямувавши їх на технічну перебудову всього земного життя. Було засновано «інститут винаходів Єлпідіфора Баклажанова», в якому винайшли «перший тип фотоелектромагнітного резонатора-трансформатора: апарата, що перетворює світло сонця, і зірок, і місяця в електричний звичайний струм» [9, с. 401]. Ключовими символами в цьому оповіданні (як і в інших фантастичних творах А. Платонова) виступають: *розум* (потужне енергетичне начало, закладене в кожному, але спроможне стати силою планетарного, а потім і космічного масштабу лише за умови свідомого об'єднання зусиль багатьох людей), *катастрофа* та *Річ*.

Річ – це та сила матерії, що примушує та розділяє людей, це сила заляклого начала: довгі століття «річ стояла між людьми й розділяла їх на порох»; тому мусить бути знищена [9, с. 401]. Соціальна революція породжена в оповіданні рятівною *кліматичною катастрофою*: «образ загибелі життя на землі народив у людях цнотливе братерство, дисципліну, відвагу та геній» [9, с. 401]. Тут, до речі, помітний вплив концепції *катастрофізму*, запропонованої ще Ж. Кюв'є, згідно з якою спокійна, послідовна еволюція повсякчас порушувалась раптовими й різкими змінами, природними катаклізмами, що впливали на розвиток усього живого. В усіх фантастичних творах А. Платонова відбуваються або мають відбуватись різного масштабу *катастрофи*: глобальна кліматична катастрофа в «Нащадках сонця» (1922), що «стала вчителем і вождем людства» [9, с. 401]; прагнення катастрофи в мріях винахідника Маркуна [10, с. 36]; потужний вибух, влаштований інженером-піротехніком Вогуловим у фантазії «Нащадки сонця» (твір, однойменний з оповіданням 1922 року). Вогулов винаходить «ультрасвітло» – вибухову речовину небаченої потужності, здатну перетворити земний ландшафт. У результаті експерименту «ураган знищував країни, <...> до дна почав позіхати Атлантичний океан <...>. Від Карпат не залишилось і крихти на пам'ять, <...> а через місяць те ж саме зробили в Азії з деякими ділянками Хінгана й Саян» [11, с. 40–41]. Письменник відзначає, що в кожній людині сплять «глибокі сонні сили», які чекають на своє визволення за допомогою *розуму* [11, с. 38].

Річ (як нерозумна, сліпа, агресивна стосовно людини субстанція) постає неупорядкованою, хаотичною основою, носієм *бездуховності*. А. Платонов пише, що «людство від цього хаотичного танцю сил винищується мільйонними шматками», ці сили «прирікають величезні простори землі на безплідність, холод і темряву. А іншу частину землі – на злий вітер, пісок і люту вогню» [11, с. 39]. *Річ* робить планету, місцепроживання людське, все більш

«незручним і безумним» місцем. Але чому *Річ* така агресивна стосовно людини? Може, сама людина винна у цьому? Людина (про це писав, зокрема і Гайдеггер) забула про *Річ*, не спроможна виявити її *сутність* (не образ *Речі*, а її приховану *сутність*); тому *Річ* мститься людям. А. Платонов у ранніх творах щодо цього не замислюється. «*Бездумна людина*» і «*безумна людина*» (і це якраз письменник показав добре) – по суті, одне й те ж.

Деякими рисами ніцшеанська надлюдина (якщо згадає праці німецького філософа) нагадує людину, яка очолює процеси психофізіологічної, метеоричної і космічної регуляції у Миколи Федорова, одного з духовних наставників А. Платонова. Дійсно, у творах М. Федорова людина – носій розуму чітко перебуває *над природою*, позиціонує себе як господар, розпорядник природних процесів. Відносини зі світом вибудовуються вертикально, а не горизонтально [13, с. 250–253]. Але при цьому М. Федоров не сприймав як позитивізм О. Конта і Г. Спенсера, так і концепцію Ф. Ніцше. Людина за фєдорівським проектом повинна досягти справжньої духовності як гармонізації тіла, розуму і почуттів всередині себе, а також гармонізації стосунків зі світом; як кінцевий результат такої регулятивної діяльності має бути єднання з предками (М. Федоров висуває глибоко утопічний проект фізичного, іманентного воскресіння всіх померлих предків [14, с. 318]. Концепція, викладена в «Філософії спільної справи» М. Федорова – це той привабливий яскравий маяк, від якого А. Платонов у своїй творчості часто віддалявся (наприклад, у своїх творах початку 20-х років), але й повертався постійно. Необхідно зазначити в зв'язку з цим, що в творчості А. Платонова *символіка надлюдини* (такими постають Маркун, Вогулов, Крейцкопф) пов'язана з ідеєю «*випробування*» людини на *міцність*, спробою виявлення її справжніх можливостей. На нашу думку, А. Платонов прагнув з'ясувати, наскільки змінились сутність і призначення людини в епоху технічної перебудови світу. Лише розв'язавши це кардинальне питання, можливо підійти до проблеми пошуку джерел духовності у світі, що постійно змінюється людиною, яка так само зазнає суттєвих змін.

Перейдемо до розгляду основного питання цієї статті: учому ж полягає причина того, що людина, яка прагнула стати всемогутньою істотою (надлюдиною), перетворюючи світ, в якому живе, врешті-решт зазнає поразки, стає жертвою власної надактивності, вигнанцем суспільства, яке створила технічними засобами?

Частково на це питання відповів М. Гайдеггер. У своїх численних працях він застерігав людство проти спрощеного розуміння сутності техніки: «поки задовольняються тим, що шлють прокльони техніці або прославляють її, ніколи не зрозуміють, чим вона є, тому «необхідно її питати» [15, с. 148]. За М. Гайдеггером, необмірковане, *нейтральне* ставлення до техніки призводить до поневолення людини. Коли люди відмовляються «питати техніку» про істину, вони стають її бранцями, рабами. Цей шлях веде й до соціального та духовного поневолення: «тоталітаризм – це не лише форма правління, але наслідок нестримного панування техніки. Людина в наш час інфікована безумством (*vert-ige*) своїх витворів (*fabrication*)»

[15, с. 151]. Гайдеггерівське «в наш час», сказане наприкінці 60-х років минулого століття в інтерв'ю французькому виданню, напевне, потрібно тлумачити в набагато ширшому розумінні – «в нашу епоху, в час невпинного захоплення технікою, що є фатальним для людини і позначається на всіх аспектах антропобуття». Сучасна людина (А. Платонов це добре показав у своїх творах) настільки рішуче втягнена, захоплена сферою техніки, що вже перестає бути просто людиною, а стає *людиною технічною*, і цей процес *технізації людської сутності* (а отже, і технізації всіх проявів людської діяльності – соціальних інститутів, культури, етики, духовної сфери і т. д.) лише зростає з часом. М. Гайдеггер наголошує на тому, що людина – блукалець, мандрівник за своєю внутрішньою сутністю; «блукання – це сфера дії того колообігу, в якому ін-зистентна ек-зистенція, включаючись у колообіг, піддається забуттю і втрачає себе» [16, с. 23–24]. Цей хибний шлях, шлях спокусливого блукання, «огортає людину оманною» [16, с. 24]. Разом з тим, таке фатальне випробування створює нову можливість для людської істоти, «яку людина здатна виокремити з ек-зистенції, а саме не піддаватись омані, в той час як вона сама пізнає її, не проникаючи в таємницю людини» [16, с. 24].

К. Ясперс також відзначає, що в епоху техніки людина втрачає себе, свою цілісність, «індивід розпадається на функції» [17, с. 309]. У технізованому світі «від людей чекають не роздумів, а знань, не міркувань про сенс, а вмілої дії, не почуттів, а об'єктивності, не розкриття дії таємничих сил, а чіткого встановлення фактів» [17, с. 308–309].

Саме такий *розпад людини* символічно показав А. Платонов у своєму оповіданні «Вітер зі звалища» (1934). Головний герой, німецький вчений Альберт Ліхтенберг, стає вигнанцем із власного міста, країни, спустошеної нацистським режимом (дія твору відбувається в липні 1933 року). Насправді смисл, закладений автором, значно глибший: у світі панує гігантське та всеосяжне Зло, що спустошує весь життєвий простір, поглинає його; в результаті навіть літній день стає «темним, важким і ворожим для зору очей» [18, с. 107]. Сам вчений, що працював на тоталітарну державу, її технічну міць, поступово перетворюється на тварину (в буквальному розумінні слова). Але ще до того він втікає з рідного міста, стає *вигнанцем* понівеченого світу. А. Платонов майстерно змальовує тілесну деградацію Ліхтенберга: так, наприклад, ми бачимо виснажену фізично й морально людину, чие «звичайне обличчя давно стало сірим від напруження, з яким <...> діставав собі життя, і втомлений відчай, що не минав, з жорсткою твердістю лежав у виразі його обличчя, наче частина поверхні людського тіла» [18, с. 107]. «Чудове дев'ятнадцяте століття, ти помилилось!» – промовляє вчений, спостерігаючи за катастрофою позитивістських цінностей, поразкою теорії, яка наголошувала на тому, що науково-технічний прогрес неодмінно приведе до прогресу в сфері моральних цінностей [18, с. 111]. Вчений спостерігає, як не лише окремі люди, але й цілі міста стають *вигнанцями* [18, с. 121].

Катастрофічно завершуються експерименти майже всіх інших винахідників у А. Платонова. Так, Петер Крейцкопф («Місячна бомба») гине в космічному

просторі, так і не завершивши дослідження Місяця; захворює і гине у віці 29 років Єгор Кіріпичников, не закінчивши працю по створенню «ефірного тракту», а його вчитель Ф. Попов вмирає ще раніше («Ефірний тракт»).

Тривога Платонова, як і німецьких філософів-екзистенціалістів ХХ століття, справді є обґрунтованою. Але все ж таки вони вірять у людину, її можливості. М. Гайдеггер пропонує звернутись до техніки із запитом *про сутність істини*; К. Ясперс у праці «Духовна ситуація часу» пропонує замість посилення бездумної активності, накопичення дій, рухів і знань – вийти на рівень глибокого усвідомлення, «пройти через усвідомлення» [17, с. 376].

Отже, сучасна людина, що стала бранцем техніки, вигнанцем зі сфери власних духовних цінностей, із власного життєвого світу (а саме так можна символічно тлумачити подібне становище), повинна завжди залишати за собою можливість *повернення*. Таку можливість відкриває шлях *усвідомлення*, шлях *духовного запиту*, а також шлях *толерантного ставлення* людини як до себе, так і до світу. Це передбачає можливості *трансформації людини і світу*, а також сутнісну зміну відносин між людиною і світом – від антагоністичних до рівноправно-братерських, від взаємовиключаючих – до взаємопогоджуючих. Такий підхід у ХХ столітті був намічений у працях багатьох філософів зі світовим ім'ям (окрім цитованих у нашій статті, назвемо ще, зокрема, імена Б. Гаврилишина, А. Печчеї, А. Швейцера), а також у творчості видатних письменників (В. Астаф'єва, Т. Весоса, Г. Гессе та інших). А. Платонов належить саме до їхнього числа. У прозі 30–40-х років він відмовляється від тлумачення радикально-перетворюючої активності людини як найкращої і найефективнішої, замислюючись над можливими шляхами *повернення* до першоджерел, одвічних цінностей людського існування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ильичева И. М. Духовность в зеркале философско-психологических учений (от древности до наших дней) / Ирина Михайловна Ильичева. – М.: Издательство МПСИ; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 208 с. – (Библиотека студента).
2. Бороденко О. В. «Людина технічна» і техносціум в філософській прозі Андрія Платонова / О. В. Бороденко // Матеріали III Міжвузівської науково-практичної конференції «Науковий потенціал вищої школи», 26-27 квітня 2007 р. – Миколаїв, КП «Миколаївська обласна друкарня», 2007. – С. 163–168.
3. Бороденко О. В. Символотворчий аспект тілесності в творчості Андрія Платонова / О. В. Бороденко // Гілея (науковий вісник): збірник наукових праць / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – Київ, 2008. – Вип. 14. – С. 267–274.
4. Бороденко О. В. Тілесний і духовний аспекти людського буття в творчості Андрія Платонова: автореферат дис. ... канд. філос. наук спец.: 09.00.04 – філос. антропологія, філософія культури / Олег Віталійович Бороденко. — Харків, ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. – 20 с.
5. Спенсер Г. Прогресс, его закон и причина / Герберт Спенсер; [пер. с англ. Н. Рубакин] // Опыты научные, политические и философские. – Мн.: Современный литератор, 1998. – С. 22–72. – (Классическая философская мысль).
6. Шубин Л. Андрей Платонов / Лев Алексеевич Шубин // Платонов А. Чевенгур. – М.: Высшая школа, 1991. – С. 413–450.
7. Платонов А. П. Ямская слобода / Андрей Платонович Платонов // Избранные произведения. В 2-х томах. – М.: Художественная литература, 1978. – Т. 1. – С. 229–273.
8. Федоров Н. Ф. Вопрос о братстве, или родстве... / Николай Федорович Федоров // Собрание сочинений. В 5-ти томах. – М.: Прогресс, 1995. – Т. 1. – С. 35–308.
9. Платонов А. Потомки солнца / Андрей Платонович Платонов // Чевенгур. – М.: Высшая школа, 1991. – С. 399–404.
10. Платонов А. П. Маркун / Андрей Платонович Платонов // Избранные произведения. В 2-х томах. – М.: Художественная литература, 1978. – Т. 1. – С. 31–37.
11. Платонов А. П. Потомки солнца (Фантазия) / Андрей Платонович Платонов // Избранные произведения. В 2-х томах. – М.: Художественная литература, 1978. – Т. 1. – С. 38–46.
12. Ницше Ф. Так говорил Заратустра. Книга для всех и ни для кого / Фридрих Ницше; [пер. с нем. В. В. Рынкевич]. – М.: Интербук, 1990. – 301 с. – (Страницы мировой философии).

Один із платонівських творів, до речі, так і називається – «Повернення». У цьому оповіданні описується довгий шлях з фронту додому, до своєї сім'ї Іванова, звичайної людини, що приходить до розуміння необхідності примирення з собою і світом, *подолання розривів* власного існування.

Висновки. Дослідження ранньої творчості російського письменника Андрія Платонова дає розуміння того, що техніка стає одним із факторів посилення бездуховності, вирішальним чинником руйнування людського буття; причиною цього процесу, на нашу думку, може бути тотальне «самозаперечення» людини (або ж, навпаки, «самозвеличення»), принесення індивідуального в жертву колективному, духовного – матеріальному (абсурдна спроба «матеріалізації духовності»).

Ключовими символами, що розкривають сутність і характер відчуження людини від власного життєвого світу, традиційних людських цінностей у фантастичній прозі А. Платонова, вважаємо наступні: «розум», «катастрофу», «Річ».

На основі філософського аналізу символіки в ранній творчості А. Платонова виявлено символічні риси людини-вигнанця зі світу традиційних людських цінностей. Основними з них можна вважати: усамітнення; втрату зв'язків із минулим; маргінальність; десоматизованість (відчуження від власного тіла, тілесну деструкцію).

Перспективним в плані подальших філософських досліджень ранньої творчості А. Платонова вважаємо поглиблення філософсько-антропологічного аналізу символіки катастрофічності людського буття (зокрема, в есхатологічному ракурсі); виявлення та аналіз зв'язків символіки А. Платонова з біблейською символікою; дослідження міфологічних мотивів у творчості письменника.

13. Федоров Н. Ф. Горизонтальное положение и вертикальное – смерть и жизнь / Николай Федорович Федоров // Собрание сочинений. В 5-ти томах. – М. : Прогресс, 1995. – Т. 2. – с. 249–257.
14. Бороденко О. В. Вплив філософських ідей Миколи Федорова на творчість Андрія Платонова / О. В. Бороденко // Гілея (науковий вісник) : збірник наукових праць ; [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – Київ, 2009. – Вип. 24. – С. 314–321.
15. Беседа с Хайдеггером // Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге / Мартин Хайдеггер ; [пер. с франц. Н. Плотников]. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 146–158. – (Библиотека философа).
16. Хайдеггер М. О сущности истины / Мартин Хайдеггер ; [пер. с нем. З. Зайцева] // Разговор на проселочной дороге : [сборник]. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 8–27 (Библиотека философа).
17. Ясперс К. Духовная ситуация времени / Карл Ясперс ; [пер. с нем. М. Левина] // Смысл и назначения истории. – М. : Политиздат, 1991. – С. 288–418. – (Мыслители XX века).
18. Платонов А. П. Мусорный ветер / Андрей Платонович Платонов // Избранные произведения. В 2-х томах. – М. : Художественная литература, 1978. – Т. 1. – С. 107–124.

О. В. Бороденко,

Черноморский государственный университет имени Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ИЗГНАННИКИ И ЖЕРТВЫ ТЕХНОКРАТИЧЕСКОГО СОЦИУМА В РАННИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АНДРЕЯ ПЛАТОНОВА

Представлены результаты философско-антропологического анализа символики раннего творчества русского писателя Андрея Платонова, что дает возможность осмысления сущности человека-изгнанника, жертвы технократического общества. Человек в ранних произведениях А. Платонова символизируется как изгнанник из собственного жизненного мира в мир технократической иллюзии. Человек осмысливается в контексте взаимоотношений с государством тоталитарного типа, которое присваивает его телесную и духовную сущность, превращая личность в одномерного индивида, пытаясь при этом максимально упростить и нивелировать всю систему социальных взаимосвязей. А. Платонов пытается понять сущность процесса «материализации духовности» в тоталитарном обществе, овеществления человеческой телесности и жизненного мира.

Ключевые слова: изгнанник; техносоциум; технократическая тотальность; саморазрушение; человек-жертва.

O. V. Borodenko,

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, Ukraine

THE EXILES AND VICTIMS OF TECHNICAL – POWER SOCIETY IN THE EARLY WORKS BY ANDREI PLATONOV

The research deals of problem of human existence in the modern technical-power society as a one of the most important philosophical problems. The analysis of human being contains analysis of spirituality and investigation to human fleshliness.

The chief scientific method used in our research is hermeneutic method. It provides for philosophical interpretation of literary text, analysis of symbolism and cultural codes in Andrei Platonov's works. We used phenomenological method for investigation to human's «world of life» too. The material of the research is the early works by Russian writer Andrei Platonovich Platonov (1899–1951). These works are phantastic stories. The chief personages have been scientific persons and engineers, who believe in Revolution with her social and technical progress and believe in omnipotence of Mind (Markun in «Markun», Vogulov in «Descendants of Sun», Popov and Kirpichnikov in «Ethereic Way», Kreizkopf in Moon's bomb» and other). A. Platonov showed human's belief and great disappointment in results of scientific and technical activity. The research contains philosophical anthropologic analysis of Andrei Platonov's symbolism that give understanding to reason and consequences of technical appropriation of human. The results obtained an understanding of main symbols that explain the essence and type of human estrangement from human's «world of life» and traditional values. These key symbols are «mind», «catastrophe», «Thing». The attempt for «materialize of spirituality» leads to unfortunate results: a technical power ruins to being, human existence. A. Platonov's symbolism of Overman that has parallels with Nietzsche conception analysed in our research too. Main traits of exile in technical-power society have been definite: social isolation, solitude, marginality, desomatization (fleshly destruction).

Keywords: exile; technical-power society; technical-power totality; self-destruction; human-victim.

Рецензенти: Осипов А. О., д-р філос. наук, професор;

Стадник М. М., д-р філос. наук, професор.